

Антін Івахнюк, ЧМ

РОМАН-ТАРАС ШУХЕВИЧ

У світів пожежі, в заграві кривавій,
Під звуки завзятих зусиль боротьби...

З Пластової Присяги

„Поліг, послухний законам”

5-го березня ц[ього] р[оку] минув рік з того часу, як на пості головного командира Української Повстанської Армії впав у боротьбі з московським займанцем генерал Тарас Чупринка, наш пластовий друг Роман-Тарас Шухевич. Поліг він смертю українського воїна, що був вірний своїй Присязі вояка УПА, щоб у боротьбі за власну державу „не жаліти ні крові, ні життя і боротися до останнього віддиху і до остаточної перемоги...”

Згинув великий українець, згинув пластун, що своєю вояцькою смертю сповнив свій останній обов'язок супроти України, завершуючи свою сумлінну службу Вітчизні. Поліг, як і ті оборонці Тернопіл, „послушний законам" (Гомер).

Життєписні дані

Роман Шухевич народився 1907-го року в галицькому містечку Краковець. На хрещенні дістав друге ім'я Тарас. Батько його за званням суддя, а мати Євгенія з дому Строцька. Роман мав ще молодшого брата Юрка, що його замордували большевики в 1941-ому році у львівській тюрмі на Лонцького, та ще молодшу сестру Наталку, яку москалі вивезли на заслання. Народну школу кінчав у Кам'янці Струмиловій над Бугом і там ходив до гімназії. 1927-го року записавсь у Гданську політехніку

але після року вернувся до Львова, де продовжив свої студії у
Л

ьвівській політехніці. В той час з гуртом своїх друзів-пластунів дав початок водному пластуванню, формуючи 10. Курінь УСП „Чорноморці”. Одружений був з Наталкою Березинською, яку вивезли на каторжне заслання, як теж і його матір. Батько помер, мабуть, у дорозі на заслання. Діток двоє ворог віддав до дому безпритульних. Роман любив музику і грав добре на фортепіяні. Був добрим спортсменом, пливачем і по-майстерськи володів шпагою, якою тричі боронив честь українського студента.

Пластун

Роман Шухевич зростав і формувався в трьох головних, важливих для його світогляду, характеру та політично-військової заправи, середовищах: високопатріотичне родинне оточення, Пласт і революційне підпілля. Роля ж Пласту в житті Романа-Тараса була одна з основних.

Вже змалку Роман-Тарас любив воду і залюбки годинами просиджував над ставком у рідному Краківці, задивляючись у глибокій задумі, як бурхливі мутні води з гомінким плюскотом пробігали шлюзою вниз. Ходив у дитячій моряцькій одінні, що в старшопластунських роках стало, може, і висловом його зацікавлення водним пластуванням. Захопився українським морем і його вагою, тим то й пристав як один з перших до гурту пластунів, що не тільки популяризували культ українського моря серед суспільства Західної України, а й дали у Пласті почин новій галузі пластування.

Пластовий Закон, пластові мандрівки, пластові теренові гри, табори тощо гартували його характер, а водночас призводили його до застанови та до доцільности цього всього у вихованні пластової молоді. Тим то перший Головний Обов'язок служби Богові і Україні з дозріванням Романа-Тараса набирає в нього реальних обрисів і стає ціллю його всього життя. Хоч які важкі були його житт

є
ві хрести, що не одного б зламали, він залишився цьому обов'язкові вірний до останнього віддиху свого життя. Був пластуном тілом і душею, якому слова

П
ластової

П
рисяги

—

„Промірю тернистий весь шлях України,

На щастя дорогу свій край поведу", —

стали змістом життя, і на цьому тернистому шляху України в боротьбі за краще майбутнє українського народу поклав свою голову.

Бойовик

Пластовий обов'язок служби Богові й Україні, як основна громадянська чеснота, привели Романа-Тараса Шухевича на шлях української революції.

Вже юнаком, бо в 1925-ому році, він з ім'ям „Дзвін” знайшовся в рядах Української Військової Організації (УВО) у боротьбі проти польського займан

ц

я, виконуючи відповідальну працю і керуючи бойовими акціями проти поневолювачів (куратор Собінський, комісар Чеховський). В 1929-ому році ми його бачили у лавах Організації Українських Націоналістів (ОУН), де займав упродовж двох років пост бойового референта в Крайовій Екзекутиві ОУН. За свою революційну роботу карався по польських тюрмах і таборах. У 1938-ому

р

оці як член ОУН опинився Роман Шухевич, тоді знаний як чотар

”

Щука

”

, на Закарпатті, бо цей рік приніс був Срібній Землі кращі хвилеві надії. З упадком самостійного життя Карпатської України в 1939-ім році Шухевич-

”

Тур

”

перейшов через Румунію та Югославію до Кракова і зайняв у проводі ОУН пост референта зв'язку з рідними землями під московською окупацією. У 1941-ому році став кройовим провідником ОУН на українських землях у межах тодішнього Генерального Губернаторства, в 1943-ому він вже на пості військового референта при проводі ОУН, а в 1944-ім вибрано його головою ОУН в Україні, і цей пост займав аж до самої

с

мерти.

Перелік оцих сухих дат і ієрархічних щаблів з життя бойовика Шухевича-„Тура” говорить проречисто про зміст праці, а теж і про саму людину, про її ідейність, патріотизм, прямолінійність, послідовність і безкомпромісовість. Ці риси характеру висували його на щораз вищі та почесніші пости, але ж які відповідальні, які ж важкі та виставлені в кожній хвилині на небезпеку життя. Проте ж, ніщо його не захитало на цьому шляху і ніщо його не звело на манівці, хоч у 25-літній діяльності такої міри бойовика, як Роман-Тарас Шухевич, не одне чигало, не одне підтинало та торощило. Така бо була трагічна

українська дійсність нашої доби.

Військовик-командир

Від військовика-рядовика до повстанця-командира Української Повстанської Армії дорога важка і довга. Коли ж Роман-Тарас Шухевич пройшов блискуче цю дорогу і став вже за життя легендарним генералом Тарасом Чупринкою, то це треба завдячувати його небуденним військовим здібностям, невсипущим студіям і сильному характерові. Не помилимось, як скажемо, що з найбільшим замишуванням наш „Шух” присвятив себе військовій штуці.

Його романтичні уявлення юнацьких років про власну армію, що виринули в його мріях на основі переживань недавнього минулого та лектури, ставали щораз яснішою конечністю, а з тим і оформлювались його задуми про "українську збройну силу". Прямуючи до цієї мети усією своєю істотою, він шукав шляхів і нагоди здобути військовоє знання.

Намагання Шухевича здобути військовоє вишкіл у польській офіцерській школі артилерії для підхорунжих не мали успіхів. Як „політичне подейжани", був усунений з цієї школи і служив звичайним гармашем в одному гарнізоні на Волині. Тому то й він виїхав за кордон шукати військовоє знання. В Україну вернувся після закінчення низки старшинських курсів і до того ще першорядним майстром шаблі та пілотом безмоторового літання.

У 1938-ому році чотар „Щука” використав своє військовоє ремесло, організуючи Карпатську Січ враз із полк. Колодзінським-Гузарем, 3. Коссаком та іншими. Тут, на Закарпатті, на короткий момент, здавалось, заблиснули надії покласти перші основи під українську збройну силу. Одначе, знаємо, інакше сталось.

Переїхавши до Кракова, віддав усі свої сили зорганізованню вишкільних старшинських курсів. Теж і сам пройшов курс для вищих старшин.

Як сотник „Тур” він з'явився на пості заступника команданта українського легіону і один

з перших на його чолі ввійшов до звільненого Львова, де знайшов змасакрованого свого брата Юрка, пластуна — „чорноморця”.

Коли ж леліяні мрії про вільну українську державу та розбудову її збройних сил жорстоко знівечив німецький займанець, майор „Тур” перейшов до вишкільної команди УПА. Тут організувалось Головне Командування УПА, і Роман-Тарас Шухевич у серпні 1943-ого року, як підполковник Тарас Чупринка, став на відповідальний пост головного командира Української Повстанської Армії. Рік пізніш, у липні, обрано Шухевича-Лозовського головою генерального секретарі

я

ту Української Головної Визвольної Ради (УГВР) та затверджено його на пості генерального секретаря військових справ. Ці найвищі становища в теперішній воюючій Україні займав генерал-хорунжий Роман Шухевич-Чупринка аж до смерті.

Цей період його військово-політичної діяльності найменше знаний, і він, напевно, теж найцікавіший та найбагатший. Од

н

аце вже з досі нам відомого можна собі виробити погляд на людину, що стояла в останні роки на чоловічій позиції безпосередньої визвольницької боротьби в Україні.

Державник

Без сумніву, ще занадто близька віддаль, що стоїть між нами та покійним Генералом, ще занадто близьке наше відношення до його особи, щоб дати повну та вірну оцінку про нього. Ця оцінка напевне буде зроблена пізніш з історичної перспективи. Все-таки, вже тепер на основі нам відомих даних можна в кількох штрихах з'ясувати собі велич людини, що її ім'я стало виразником великого ідеалізму, безприкладного героїзму, безмежної посвяти, а насамперед непохитної віри у справу, за яку боровся. Адже ім'я її стало символом одного періоду боротьби українського народу за свою державність.

Як державник і військовик в умовах підсоветського поневолення він досі не має собі рівного. Це безперечно, людина небуденної міри. Людина, що вміла з-посеред руїнного змагання двох потужн их імперіялізмів на наших і не на наших, землях і з-посеред воєнного хаосу вивести українську боротьбу на битий шлях безприкладного героїзму Української Повстанської Армії та українського підпілля.

Займаючи найвищі пости в сучасній визвольній боротьбі Українського народу, Роман-Тарас Шухевич і був отим чітким речником політики й організатором української збройної сили. Як голова генерального секретаріату воюючої України, він — Р. Лозовський — прокладав шляхи для успішності визвольницької політики в Україні. Як генеральний секретар військових справ Української Головної Визвольної Ради, а водночас головний командир УПА та голова ОУН на рідних землях, він — ген. Тарас Чупринка — дав міцні основи мілітарній українській силі. Зробивши відповідні висновки з дотогочасної боротьби українського народу, а теж і інших народів, він став зі своїми співтворцями та співробітниками сучасного національно-визвольного епосу на становищі, що успішність боротьби та незалежність української політики будуть тільки тоді забезпечені, коли не тільки мілітарний провід буде діяти в Україні, а

й

політичний, коли український народ відчуватиме, що керівна революційна рука діє з нього та серед нього. Правильність такого засновку доводить нині оця велетенська боротьба українського народу за те, щоб бути господарем на власній землі. Ця боротьба в Україні — суцільна й одностайна, вона не вгаває, вона продовжується, хоч її найчільніший творець упав у бою з окупантом. Запорука тієї тягlosti боротьби лежить у її всенародних розмірах, бо Шухевич як патріот — державник, хоч і голова ОУН, умів зробити правильний висновок: у здорових націй

в

продовж їх історії армія завжди стояла на обороні тільки всенародних інтересів. В цьому теж величина та державницький розум Шухевича.

„Любій отчизні — наш труд”

З'ясовуючи величину нашого пластового друга, мимохіть насувається питання доцільності цього. І підкреслимо, що заповіт Великого Пластуна, писаний його важкими трудами та його кров'ю, зобов'язує нас тут заглибитись у ту велич його самозаперечення у боротьбі за найвищі ідеали української нації. Він бо боляче сприймав українську дійсність поза межами Вітчизни, у вільному світі.

Шухевич залишився в Україні, щоб і далі стояти видержливо на стійці, пожертвувавши все своє особисте. Він же мав свою рідню, до якої мав надзвичайно глибокі інтимні почування, а все

-

таки він її всю жертвував на вівтар боротьби за українські вольності. Як його не зламали ні тюрми, ні концентраційні табори, так і його родинна трагедія ні не захитала, ні не вивела з боротьби. Це саме доказ його глибокої віри в Бога та в справедливість справи і

доказ його могутньої любови до України. І це якраз основне для нас — пластунів. Основне, щоб ми сприйняли слова нашого пластового гімну, єдиними устами та єдиним серцем, як їх сприйняв наш „Шух”, що життєвий наш шлях — це: „Любій Отчизні — наш труд!”

Ивахнюк А. Роман-Тарас Шухевич // Пластовий Шлях. — 1951. — Ч. 5. — С. 36–40.